

Pogranicze w studiach globalnych

Adam Nobis¹

Link do artykułu:

http://pogranicze.uni.opole.pl/biblioteka/docs/tom2/nobis_t2n1.pdf

Standard cytowania (APA):

Nobis, A. (2014). Pogranicze w studiach globalnych. *Pogranicze. Polish Borderlands Studies*, t. 2, nr 1, s. 51.

Badania nad zjawiskami globalnymi określane są jako studia globalne (*global studies*). Nie jest to kolejna naukowa dyscyplina. To zagadnienia, które są przedmiotem zainteresowania badaczy z różnych dyscyplin, także moim. Pytanie o pogranicze chciałbym odnieść do studiów globalnych. Czy pogranicze może stać się centralną kategorią analizy podstawowych zagadnień studiów globalnych? To pytanie i o możliwość i o przyszłość. Zapytajmy najpierw, jaką rolę odgrywa pogranicze w studiach globalnych? Kategorię i tematykę pogranicza trudno uznać za centralne dla tych studiów. Może należałoby powiedzieć, że pogranicze pojawia się tu rzadko i marginalnie. Dotyczy to także kategorii i problematyki granicy. Kategoria granicy jest wyraźnie negowana przez tych badaczy kulturowych, którzy odrzucają tradycyjne rozumienie kultury oparte na metaforze wyspy z linią brzegową czy granicą. Zamiast o granicach kulturowych mówią o kulturowych różnicach czy interakcjach. W badaniach zjawisk społecznych i ekonomicznych wskazuje się podobnie na brak ich granic. Niektórzy piszą o ich deterytorializacji, braku związku z określonym terenem. Marginalizacja dotyczy też kategorii pogranicza być może zgodnie z rozumowaniem: nie ma granic, to nie ma i pogranicza. Zamiast granicy i pogranicza w studiach globalnych wyraźnie obecne są kategorie transkulturowości, hybrydyczności, kreolskości... Kategorie granicy i pogranicza mają marginalny charakter także w pracach tych badaczy, dla których mało istotna okazuje się kategoria i instytucja państwa.

Sądzę, że analiza wielości, złożoności i zróżnicowania zjawisk globalnych wymaga również bogatego naukowego słownika. Kategorie państwa, jego granic i związanego z nimi pogranicza poszerzają badawcze możliwości studiów globalnych. Są ważne dla rozumienia przyczyn, charakteru i konsekwencji zjawisk globalnych. Rozumienie samego pogranicza wiązałbym właśnie z kluczową kategorią państwa i jego granicy. Zamiast o pograniczu kulturowym, społecznym, ekonomicznym wolę mówić o różnicach i powiązaniach. W analizie zjawisk globalnych pomocna moim zdaniem może być kategoria pogranicza związana z kategorią granicy państwa. Nie chodzi tu tylko o geograficzny obszar nadgraniczny, czy przygraniczny lecz także o polityczne, ekonomiczne, społeczne i kulturowe konsekwencje istnienia tej politycznej granicy i funkcjonujące między nimi powiązania. Tak rozumiane pogranicze może być przydatne w rozumieniu wielu zjawisk globalnych, ich zróżnicowania a także zróżnicowania samego pogranicza, które w różnych regionach i miejscach świata ma odmienny charakter. Interesujące może być też badanie związków pomiędzy różniącymi się pograniczami a różnymi zjawiskami globalnymi.

¹ Dr hab. Adam Nobis prof. UW. - kierownik Zakładu Teorii i Historii Kultury w Instytucie Kulturoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, redaktor naczelny czasopisma *Kultura-Historia-Globalizacja* (khg.uni.wroc.pl).